

Ostrowska, Teresa

X Zjazd Polskich Historyków Medycyny

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 15/1, 220-222

1970

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wystawy, jak np. ostatnio wystawa poświęcona działalności prof. Wojciecha Świętosławskiego, który był jednym z założycieli i prezesem Towarzystwa oraz wieloletnim redaktorem „Roczników Chemii”, wydawanych przez PTCh.

Towarzystwo liczy dziś w swym gronie 25 członków honorowych, a 54 zmarłych należy chlubnie do historii chemii.

Zarząd Główny PTCh mieści się w Warszawie. Pracuje ponadto 13 oddziałów: w Białymstoku, Gdańsku, Gliwicach, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Opolu, Oświęcimiu, Poznaniu, Szczecinie, Toruniu i Wrocławiu. Przed drugą zaś wojną światową istniało poza centralą warszawską jedynie 5 oddziałów: w Krakowie, Lwowie, Łodzi, Poznaniu i Wilnie. Niektóre prace Towarzystwa grupują się w sekcjach: pedagogicznej, chemików garbarskich i elektrochemicznej; działalność istniejących przed 1939 r. sekcji: przemysłowej i analitycznej nie została wznowiona.

Głównym organem Towarzystwa były w latach 1921—1953 „Roczniki Chemii”, czasopismo skupiające oryginalne prace naukowe chemików polskich. „Roczniki” zamieszczały też bieżące sprawozdania z działalności PTCh, walnych zgromadzeń, zjazdów itp. W 1953 r. „Roczniki Chemii” zostały formalnie przejęte przez Polską Akademię Nauk i związek ich z PTCh zaznaczony jest dziś jedynie w łacińskim podtytule czasopisma.

Obecnie organem PTCh są „Wiadomości Chemiczne”, które drukują prace referatowe oraz przegląd aktualnych zagadnień z życia naukowego i organizacyjnego chemii polskiej i zagranicznej. „Wiadomości” podają też stale sprawozdania z działalności Towarzystwa.

Polskie Towarzystwo Chemiczne z dumą spogląda na minione 50 lat istnienia. Zarys kierunków prac i osiągniętych wyników zawarty jest w wydawnictwie jubileuszowym *Pięćdziesiąt lat Polskiego Towarzystwa Chemicznego* (Kraków 1969), które — obok artykułu jubileuszowego uzupełnionego danymi personalnymi z życia Towarzystwa — zawiera dwa wykłady zjazdowe: prof. W. Hubickiego *Alchimia Cracoviae A. D. 1569* i mgra Z. Gondka *Rozwój i perspektywy polskiego przemysłu chemicznego* oraz referat zbiorowy (pod redakcją prof. W. Trzebiatowskiego) *Stan i prognozy rozwojowe nauk chemicznych w Polsce*.

Historia powstania i bliższe szczegóły organizacji Towarzystwa opublikowane były na czterdziestolecie PTCh w zeszycie specjalnym dwumiesięcznika „Chemica Analytica” z 1959 r., wydanym z okazji poprzedniego, VI Zjazdu PTCh. W nrze 2/1962 „Nauki Polskiej” ukazał się informacyjny artykuł A. Dorabiałskiej *Z dziejów Polskiego Towarzystwa Chemicznego*, a skrócona wersja tego artykułu — w obcojęzycznym kwartalniku Polskiej Akademii Nauk (np. w wersji angielskiej: *The Polish Chemical Society* w nrze 2/1962 „The Review of the Polish Academy of Sciences”).

A. D.

X ZJAZD POLSKICH HISTORYKÓW MEDYCyny

W dniach 19—21 czerwca 1969 r. odbył się w Gdańsku trzeci po ostatniej wojnie, a dziesiąty w ogólnej numeracji Zjazd Polskich Historyków Medycyny¹.

Organizatorem Zjazdu był Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny, który ustalił następującą tematykę referatów:

I. Medycyna polska w wiekach XVI i XVII (nauczanie medycyny, leczenie, higiena, epidemie, farmacja, kontakty z innymi krajami, sylwetki wybitnych postaci).

¹ Por. sprawozdania ze zjazdów: VIII (w Warszawie i Krakowie) i IX (w Poznaniu) w nrach 4/1957 (ss. 755—759) i 1/1968 (ss. 228—230) „Kwartalnika”.

II. Studia lekarskie Polaków na uniwersytetach obcych w wiekach XVI—XX (omówienia ogólne, omówienia statystyczne, tematyka rozpraw na stopień doktora, sylwetki wybitnych lekarzy).

III. Dzieje lekarskie miast polskich (omówienia ogólne, stan higieniczny, epidemie, choroby, szpitale, urządzenia sanitarne, apteki, sylwetki wybitnych postaci).

IV. Służba zdrowia w powstaniach i w czasie polskich walk wyzwoleńczych w wiekach XIX i XX (materiały, źródła, organizacja, sylwetki uczestników polskich i obcych, wspomnienia, pamiętniki).

V. Medycyna i lekarze w dawnej literaturze pięknej, polskiej lub obcej, wieków XVI—XIX (poglądy wybitnych literatów na medycynę i rolę lekarzy, wzmianki o medycynie i o lekarzach w dziełach wybitnych literatów, omówienie tego zagadnienia w całej twórczości lub tylko w jednym dziele wybitnego literata).

Wobec dużej możliwości wyboru różnych zagadnień spośród 5 tematów głównych — nie przewidziano referatów o tematyce dowolnej.

Na Zjazd zgłoszono 82 referaty. Największe zainteresowanie wzbudził temat III — 36 referatów, następnie temat IV — 18 referatów, temat I — 12 referatów, temat II — 9 referatów, najmniejsze zaś — temat V — 7 referatów. Udział w Zjeździe wzięło ok. stu osób: lekarze, farmaceuci, stomatolodzy, a także humaniści.

Sekretariat Zjazdu mieścił się w nowoczesnym gmachu Biblioteki Głównej gdańskiej Akademii Medycznej, niedawno oddanym do użytku. Zorganizowano tam wystawę starodruków lekarskich, wypożyczonych w tym celu ze zbiorów Biblioteki Gdańskiej PAN.

Otwarcia Zjazdu dokonał w sali wykładowej im. Rydygiera w II Klinice Chirurgicznej Akademii Medycznej przewodniczący Towarzystwa Historii Medycyny, prof. Stanisław Konopka, a następnie prof. Tadeusz Bilikiewicz w inauguracyjnym wykładzie przedstawił *Stan badań i nauczania historii medycyny w akademiach medycznych w Polsce*. Ze względu na braki kadrowe — w nielicznych tylko akademiach medycznych wykłady z historii medycyny są prowadzone przez specjalistów, w kilku — przez dyrektorów bibliotek akademii, w pozostałych zaś przedmiot ten wcale nie jest wykładany.

Wobec dużej liczby zgłoszonych referatów, dalsze obrady odbywały się jednocześnie w 2 salach: w sali im. Rydygiera i w sali wykładowej Zakładu Anatomii Patologicznej.

Szczegółowa problematyka referatów była różnorodna. W ramach pięciu głównych tematów znajdowały się komunikaty dotyczące głównie biografistyki, historii szpitalnictwa, epidemii, aptek, niektórych dyscyplin, towarzystw medycznych itp. oraz komunikaty bardziej zbliżone treściowo do tematów głównych. Przeważały doniesienia przyczynkarskie. Do ciekawszych referatów należały: dr Haliny Kowalenko *Kontakty naukowo-medyczne z uniwersytetami włoskimi u schyłku XVI w.*; prof. Wiktora Bincera *Źródła wiedzy medycznej Szekspira*; dra Jacka Kolbuszewskiego *Opinie poetów polskich XVII w. na temat medycyny i lekarzy*; prof. Kazimierza Lejmana *Myśli filozoficzne oraz poglądy społeczno-obyczajowe i lekarskie w poezjach Józefa Macieja Brodowicza*; mgra Jana Mallickiego *Lekarze i medycyna w filatelistyce polskiej*.

Bardziej ożywiona dyskusja wywiązała się wokół budzącej wiele sprzecznych opinii osoby i twórczości literackiej dra Teodora Tripplina (1813—1881). Również referat dra Jana Fijałka o organizacji nauczania historii medycyny w Akademii Medycznej w Łodzi sprowokował sporo wypowiedzi. Dyskutanci zajęli przy tym odmienne stanowisko niż prelegent, twierdząc zgodnie, że nauczaniem tego przedmiotu powinni zajmować się wyłącznie fachowcy: lekarze-historycy medycyny.

Wśród referentów powtarzały się te same nazwiska, niektórzy bowiem zgłosili po kilka (do 8) referatów. Liczny udział w Zjeździe wzięli farmaceuci (14 farma-

ceutów i 9 referatów o tematyce farmaceutycznej), toteż jeden z nich, dr Witold W. Głowacki, postawił wniosek połączenia historyków farmacji i historyków medycyny w jednym towarzystwie naukowym² i wyodrębniania tematyki farmaceutycznej na następnych zjazdach w oddzielnej sekcji. Wniosek przyjęto przez akłamację.

Zjazd odbył się w bardzo miłej, roboczej atmosferze. Wśród jego uczestników znaleźli się nowi adepci historii medycyny. Zjazd był okazją do wymiany myśli, nawiązania nowych kontaktów, poznania stanu liczbowego i zainteresowań naukowych historyków medycyny.

Teresa Ostrowska

DZIEJE ORIENTALISTYKI W POLSCE LUDOWEJ

Dnia 25 września 1969 r. odbył się w Gdańsku, zorganizowany przez Oddział Gdański Polskiego Towarzystwa Orientalistycznego, odczyt warszawskiego semiologa, dra hab. Witolda Tylocha. Prelegent przedstawił rozwój orientalistyki polskiej w latach 1945—1968 — odbudowę po wojnie, organizowanie studiów na uniwersytetach: Jagiellońskim, Wrocławskim i Warszawskim, prace badawcze, wydawnictwa.

Z. Br.

WYSTAWA LAMP NAFTOWYCH W ŁAŃCUCIE

Z okazji dorocznych Dni Muzyki Kameralnej zorganizowana została w maju 1969 r. w salach muzealnych Zamku w Łańcucie pierwsza w Polsce Wystawa lamp naftowych, na której zgromadzono 50 lamp ze zbiorów muzeów w Krośnie, w Łańcucie, w Rzeszowie i w Sanojku oraz z kolekcji prywatnej dra inż. J. Hołubca z Warszawy.

Wydano specjalny katalog *Wystawa lamp naftowych* (z tekstem S. Czarnowskiego) zawierający, oprócz krótkiego historycznego opisu wynalazku i rozwoju lampy naftowej, również ilustracje i opisy wystawionych lamp. Już sam fakt wydania tego katalogu świadczy o starannym przygotowaniu wystawy, zorganizowanej głównie dzięki staraniom kustosa Muzeum w Łańcucie mgra J. Żurawskiego oraz mgr A. Rolskiej.

Na wystawie zgromadzono podstawowe rodzaje lamp naftowych: począwszy od rekonstrukcji pierwszej lampy Ignacego Łukasiewicza, poprzez przykład lampy technicznej (górnicy), najbardziej rozpowszechnione lampy stojące wraz z ich odmianami — małymi lampkami nocnymi i lampką-stolikiem — aż do kombinacji lampy naftowej z żyrandolem świecowym. Pokazano również lampy naftowe będące adaptacją świeczników.

Wystawiono przede wszystkim lampy ładne, efektowne, kierując się prawdopodobnie pięknem tła (sale Zamku), na którym je eksponowano. Zwrócono przy tym uwagę, aby styl lamp oddawał styl epoki, w której lampy naftowe były w powszechnym użyciu, tj. eklektyzm i secesję.

Najliczniej reprezentowane były na wystawie lampy stojące przenośne (47 sztuk), głównie znanej wiedeńskiej wytwórni lamp naftowych R. Dittmara, która zaopatrywała m. in. teren Rzeszowszczyzny. Obok bardzo oryginalnej i efek-

² Polskie Towarzystwo Historyków Medycyny, grupujące przeważnie lekarzy, liczy ok. 380 członków i ma 8 oddziałów; historycy farmacji są zrzeszeni w Sekcji Historii Farmacji Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego, jest ich w 5 oddziałach ok. 50.